

DOI <https://doi.org/10.32782/naoma-bulletin-2024-1-3>
УДК 721.001
ORCID ID: 0000-0003-4202-6156

Ганна Олійник
старша викладачка
кафедра архітектурного проектування
Національна академія образотворчого
мистецтва і архітектури
oliynyk_gi@ukr.net

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ПРОВЕДЕННЯ АРХІТЕКТУРНИХ ПРАКТИК. ДОСВІД ФАКУЛЬТЕТУ АРХІТЕКТУРИ НАОМА

Анотація. *Мета статті* – проаналізувати й узагальнити особливості методики фахового навчання з поглибленим вивченням архітектурної спадщини в процесі одночасного проведення обмірної та проектної літньої практики зі студентами різних рівнів фахової підготовки кафедри архітектурного проектування НАОМА в середовищі малого історичного міста. **Використано:** інноваційний метод колективної роботи студентів різних рівнів фахової підготовки; метод практичного ознайомлення з місцевими традиціями, культурними надбаннями історико-етнічного регіону України; метод концептуальної психологічної методики відчуття «живого духу» старовинного міста. **Результатами** є здобутий досвід проведення інноваційної обмірно-проектної практики зі студентами-архітекторами різних рівнів фахової підготовки в історичному міському середовищі з метою збереження архітектурної спадщини; ознайомлення студентів з практикою роботи в колективі; з практикою гуманітарної місії архітектора в справі порятунку матеріальної спадщини України; ознайомлення з місцевими традиціями, культурними надбаннями історико-етнічного регіону. Завдяки медійному висвітленню та публічній презентації результатів роботи студентів вдалося привернути увагу громадськості до необхідності нагальної реставрації та збереження пам'яток міста Коломиї. **Висновки.** Літня практика в реальних умовах є надзвичайно корисною для студентів, оскільки вони здобувають фундаментальні знання й навички в роботі з архітектурними та культурними пам'ятками. Такі проекти підтверджують, що міжрегіональна студентська мобільність не лише сприяє професійній орієнтації студентів, але й важлива для збереження цінної спадщини міст і сприяють розвиткові галузі охорони архітектурних об'єктів.

Ключові слова: студентська практика, літня студентська практика, інноваційні підходи, обміри, проект, пам'ятки архітектури, охорона культурної спадщини.

Hanna Oliinyk
Senior Lecturer at the Department of Architectural Design
National Academy of Fine Arts and Architecture
anna.oliynyk@naoma.edu.ua

INNOVATIVE APPROACHES OF CONDUCTING ARCHITECTURAL PRACTICES. EXPERIENCE OF THE FACULTY OF ARCHITECTURE NAOMA

Abstract. *The purpose of the article* is to analyze and generalize the peculiarities of the methodology of professional training with an in-depth study of architectural heritage in the process of simultaneous measurement and design summer practice with students of various levels of professional training of the Department of Architectural Design of the National Academy of Sciences in the environment of a small historical city. **Research methods.** Application of: innovative method of collective work of students of different levels of professional training; a method of practical familiarization with local traditions, cultural heritage of the historical and ethnic region of Ukraine; the method of conceptual psychological methodology of feeling the “living spirit” of the ancient city. **The result is** the gained experience of conducting innovative measurement and design practice with architectural students of various levels of professional training in a historical urban environment with the aim of preserving its architectural heritage; introducing students to the practice of working in a team; with the practice of the humanitarian mission of the architect in the matter of saving the material heritage of Ukraine; students got acquainted with local traditions, cultural assets of the historical-ethnic region. Thanks to the media coverage of the public presentation of the results of the students' work, it was possible to attract public interest to the urgent need to restore and preserve the monuments of the city of Kolomyia. **Conclusions.** Summer practice in real conditions is useful for students, as they acquire fundamental knowledge and skills in working with architectural and cultural monuments. The work of Architecture Department students is important for preserving the valuable heritage of cities and contributes to the development of the field of protection of architectural objects. Such projects confirm that interregional student mobility contributes to the preservation of cultural heritage and professional orientation of students.

Key words: student practice, summer student practice, innovative approaches, measurements, project, architectural monuments, protection of cultural heritage.

Постановка проблеми. Зважаючи на ситуацію, що склалася внаслідок карантину COVID-19 та війни РФ проти України, студенти майже не відвідували аудиторії – навчання відбувалося дистанційно. Як наслідок, постали суспільно-психологічні виклики: втрата соціалізації, набуття психологічних травм, брак відчуття «живої» архітектури студентами-архітекторами. Виникла потреба в організації навчального процесу в відносно безпечних областях України. Йдеться про літню навчальну практику, яка передбачає не лише практичне засвоєння набутих теоретичних знань, але й матиме соціокультурну цінність для місцевої громади.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Публікацію оформлено згідно з планом науково-методичної роботи кафедри архітектурного проектування НАОМА та загальнокафедральною науковою темою «Архітектурно-містобудівна теорія та практика проектування». Зміст навчальних, творчих та проєктних практик на факультеті архітектури визначається освітньо-професійною програмою «Архітектура будівель та споруд», нормативними документами зі спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» галузі 19 «Архітектура та будівництво», яка розроблена та затверджена відповідно до чинного законодавства.

Аналізуючи досвід проведення практик в українських закладах вищої освіти, автор дослідження використала офіційний документ, що є в публічному доступі: Робоча програма практики ОК 14 «Виробнича практика» Державного університету «Житомирська Політехніка».

Досліджуючи історико-архітектурний аспект бази, на якій відбувалася навчальна практика студентів, було використано статтю наукового характеру «Архітектура Коломиї» (автори Л. Мельник, М. Васильчук, М. Савчук). Це – довідникова стаття, де зібрані загальні відомості про історію архітектурного розвитку міста Коломиї, Івано-Франківської області. Окрім того, були використані науково-популярні статті: М. Кочержук «Чорне золото і коломиїська локалька: як попід ратушею сновигали потяги» [1] та О. Гелетюк «Простір, окутаний мистецтвом: «Сокіл» та розбудовують філармонію» [2]. У цих дослідженнях розкрито окремі аспекти історії міста Коломиї, які однак мають багато інформації про його архітектуру й історію урбанізації наприкінці XIX – початку XX століть.

Мета статті – обґрунтувати ефективність проведення студентських архітектурних практик

в історичному міському середовищі; доцільність залучення студентів до збереження архітектурної спадщини історичного міста та до роботи над пошуком концепції розвитку його середовища за допомогою впровадження ефективних форм нових методик під час обмірно-проєктних робіт.

Виклад основного матеріалу. Для проведення літньої обмірно-проєктної практики влітку 2023 р. було обрано місто Коломию Івано-Франківської області. Місто розташоване в глибокому тилу охопленої війною України, що є надзвичайно важливим чинником для запрошення молоді. Перед викладачами українських НЗВО постала низка педагогічних завдань: забезпечити якісний навчальний процес, заснований на практичних суспільно-корисних завданнях, які мають волонтерський характер; потреба суспільної та психологічної реабілітації студентів, які постраждали від наслідків воєнних дій; раціонально використати літню практику для ознайомлення студентів з культурними надбаннями різних історико-етнічних регіонів України; забезпечити роботу студентів різних курсів у великих групах.

Літня практика є важливою і обов'язковою частиною навчального процесу [3]. Для студентів це можливість об'єднати теоретичні знання з практичними навичками, набути досвіду реального архітектурного проектування і спробувати себе як фахівця [4]. А в умовах міста Коломиї – це також можливість пройтися колоритними старовинними вуличками; ознайомитися з багатими й цінними колекціями місцевих музеїв, зокрема Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, Музею історії міста Коломиї, Музею писанкового розпису. Варто додати, що міська влада радо погодилася всебічно сприяти створенню умов для комфортного розміщення студентів.

Коломия – прадавнє українське місто Прикарпаття, яке багато джерел, починаючи з XIII ст., описує як значний середньовічний центр. Перша літописна згадка про місто датується 1241 роком [5, с. 24]. Коломия дійшла до нашого часу, зберігши пам'ятки або згадки з кожної історичної епохи. Тут ми можемо бачити будівлі історичних архітектурних стилів: від бароко та ренесансу до сецесії (модерну), історизму та модернізму.

В Коломиї чимало відреставрованих і навіть відновлених будівель, що добре відомі, досліджені, занесені до реєстрів пам'яток архітектури, історії та культури. Але фактична кількість пам'яток,

які дійшли до нашого часу, набагато більша. Сектор з питань охорони культурної спадщини Управління культури та туризму Коломийської міської ради напрацював список, що складається з 120 об'єктів, які потребують проведення робіт із внесення до державних реєстрів пам'яток.

Можливістю проходження літньої практики в Коломиї цього року скористалися студенти факультету архітектури – здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня (3 курс) та другого (магістерського) рівня (1 курс). Попередньо, роботи деяких студентів були представлені в Коломиї на виставці, організованій у міському виставковому центрі «Світовид» у березні 2023 р. [6]. Робота, яку запропоновано студентам до виконання, включала в себе як обміри фасадів будівель, так і проєктні завдання.

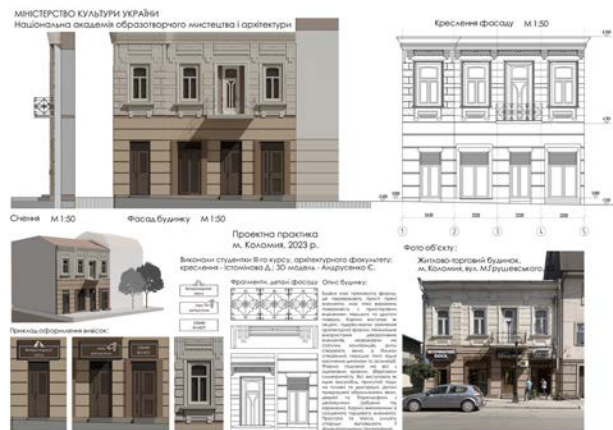
До опрацювання було взято історичні будинки на проспекті М. Грушевського – вулиці з великою історією, де свого часу проходив знаменитий «Галицький торговий шлях» [7]. Студентів поділили на групи (залежно від величини та складності будівлі) по 2–4 особи. Загалом за 20 днів практики було опрацьовано 7 історичних будинків. Перед студентами поставили робочі завдання: обміряти будинок, зафіксувати його сучасний стан, проаналізувати геометрію фасаду, зафіксувати деталі архітектурної пластики в декорі. На основі зібраного матеріалу запроєктувати відновлений фасад без часових нашарувань: незграбних рекламних вивісок, строкатого «утеплення» та облицювання різномірними фасадними матеріалами.

Студенти виконали детальні креслення фасадів, на основі яких створили 3D-моделі (іл. 1). Для деяких будинків запропонували приклади оформлення рекламних вивісок (іл. 2), колористики фасадів. В архівах і бібліотеках міста студент 4-го курсу факультету мистецтвознавства (в межах переддипломної практики) віднайшов матеріали про відповідні будинки, які увійшли до пояснювальних записок до проєктів. Примірники проєктних матеріалів передали до Сектора з питань охорони культурної спадщини управління культури та туризму Коломийської міської ради для складання паспортів щойно виявлених пам'яток [6] і подальшої роботи над їх державною реєстрацією.

Здобувачам вищої освіти другого (магістерського) рівня (1 курс) запропонували розробити варіанти проєкту реновації мансардних приміщень міської ратуші. Коломийська ратуша є пам'яткою історії та архітектури. Споруджена 1877 року в неоренесансному стилі. Біля підніжжя ратуші влаштовували військові паради,

Іл. 1. Житлово-торговий будинок (кінець XIX – початок XX ст.) у м. Коломиї, просп. М. Грушевського, 29. Обмірно-проєктні матеріали практики (виконавці: А. Мулер, А. Ткач, Т. Нежиборський; куратори: Г. Олійник, О. Пашник). 2023 р. [1; 8]

Іл. 2. Житлово-торговий будинок (початок XX ст.), просп. М. Грушевського, 53 у м. Коломиї. Обмірно-проєктні матеріали практики (виконавці: Д. Істомінова, Є. Андрусенко; куратори: Г. Олійник, О. Пашник). 2023 р. [2; 8]

зокрема 1912 року тут дефілювала лейбгвардія на чолі з останнім правителем династії Габсбургів – Карлом I (IV) [5, с. 60]. Нині в ратуші розташована Коломийська міська рада.

Студенти детально ознайомилися з будівлею та наявною проєктно-обмірною документацією. В результаті вони запропонували 4 варіанти проєктних рішень.

У всіх проєктах заплановано зовнішній підйом сходово-ліфтовою вежею, з'єднаною з торцем ратуші та переходом на рівні піддашшя. Далі прохід до вежі веде через горище, освітлене зенітними вікнами. Тут запропоновано облаштувати музей ратуші, де окремими експонатами будуть дахові конструкції, які заслуговують окремої уваги та збереження. На оглядовий майданчик

відвідувачі підніматимуться сходами й малогабаритним ліфтом. Попри типологічну спільність, усі проекти відрізняються – вежі мають різні форми, різне конструктивне, дизайнерське та колористичне вирішення (іл. 3, 4). У двох проєктах є концепція перекриття внутрішнього дворика ратуші прозорим дахом.

Наприкінці практики студентам запропонували додаткове завдання: знайти колористичне вирішення концертної зали Коломийської філармонії ім. О. Козаренка, відкритої 8 травня 2022 року. Музичний заклад розмістили в будівлі – пам'ятці місцевого значення, зведеної 1895 року в «закопанському» стилі за часів Австро-Угорщини для польського товариства «Сокіл» [2]. Останні десятиріччя будівля стояла пустою й занепадала, але 2021 року знайшлися сподвижники, які врятували її від руйнування.

З плану та двох розрізів вдалося дуже швидко (буквально за дві ночі) зробити комп'ютерну модель інтер'єру зали, відтворивши з фотографій усі дерев'яні деталі з максимально можливою точністю. 3D-модель було візуалізовано в двох варіантах (іл. 5, 6). Обидва варіанти пропонували свій сценарій освітлення зали, що добре відтворено на відеообльотах інтер'єру.

Унаслідок спільної роботи студенти створили відеофільм, де зібрали всі проєктні напрацювання обмірно-проєктної практики. За допомогою комп'ютерної програми «Cadmapper» студенти завантажили об'ємну геодезичну зйомку відповідної частини міста і на її основі створили вулицю з опрацьованими будинками. Вулиця спрямовує глядачів до міської ратуші, а далі в її двір, де по чергово з'являються проєкти сходово-ліфтової підійомної вежі. Глядач має змогу порівняти запропоновані варіанти та, наприклад, проголосувати за найкращий.

Одна зі здобувачок вищої освіти першого (бакалаврського) рівня (3 курс) самостійно розробила «проєктну замальовку» благоустрою прибережної території міського озера, представила до розгляду схему генерального плану (іл. 7) та створила 3D-відео детального, насиченого яскравими архітектурними елементами макета. Присутній на презентації міський голова висловив переконання, що пропозиції студентки ляжуть в основу майбутнього проєкту благоустрою території, яка є в планах роботи міської ради.

Формою дозвілля для студентів під час літньої практики був пленер. Двадцять замальовок історичних будівель, деталей та декору

Іл. 3. Проєкт реновації ратуші у м. Коломиї (виконавець В. Черняхівський; куратори: Г. Олійник, О. Пашник). 2023 р. [3; 8]

Іл. 4. Проєкт реновації ратуші у м. Коломиї (виконавець Р. Петльований; куратори: Г. Олійник, О. Пашник). 2023 р. [4; 8]

коломийської забудови представили на звітній презентації [8].

Висновок. Літня практика в реальних умовах проєктного середовища виявилася надзвичайно важливою для студентів, оскільки вона сприяла засвоєнню фундаментальних знань і навичок роботи

Іл. 5. Пошук колористичного вирішення інтер'єру зали філармонії ім. О. Козаренка у м. Коломиї. Варіант 1. Матеріали проекту (виконавці: В. Лющенко, В. Іванова; куратори: Г. Олійник, О. Пашник). 2023 р. [5; 8]

Іл. 6. Пошук колористичного вирішення інтер'єру зали філармонії ім. О. Козаренка у м. Коломиї. Варіант 2. Матеріали проекту (виконавці: Н. Селецька, А. Мельник; куратори: Г. Олійник, О. Пашник). 2023 р. [6; 8]

Іл. 7. Проектна замальовка про благоустрій міського озера у м. Коломиї. Матеріали проекту (виконавець Д. Істомінова; кураторка Г. Олійник). 2023 р. [7; 8]

з архітектурними та культурними пам'ятками. Матеріали обмірно-проектних робіт, виконаних студентами, сприятимуть подальшому розвитку архітектурно-охоронної галузі Коломиї. Своєю працею студенти привернули увагу місцевої громади до реставрації та збереження архітектурних пам'яток, адже розголос про молодих фахівців швидко розійшовся містом й околицями, репортажі про презентацію показали на місцевому телебаченні та опублікували в пресі, YouTube, що відкрило нові можливості і перспективи для роботи над збереженням, охороною

та популяризацією архітектурних пам'яток міста. Варто наголосити, що студенти мали реальну змогу працювати в колективі, де соціалізувалися й, відповідно, проходили психологічну реабілітацію в наш складний час.

Перспективи використання результатів дослідження. Розпочатий проект є прикладом міжрегіональної студентської мобільності та відкриває широкі можливості для студентської профорієнтації в містах України, що сприяє збереженню культурних пам'яток.

Список використаних джерел

1. Кочержук М. Чорне золото і коломиїська локалька: як попід ратушею сновигали потяги. Коломия «Інформатор». URL: <https://kl.informator.ua/2023/03/19/chorne-zoloto-i-kolomyjska-lokalka-yak-popid-ratusheyu-snovygalu-potyagu/> Дата публікації: 19.03.2023 (дата звернення: 06.09.2023).

2. Гелетюк О. Простір, окутаний мистецтвом: як у Коломиї врятували «Сокіл» та розбудовують філармонію. Коломия «Глузд». URL: <https://gluzd.org.ua/articles/prostir-okutanyi-mystetstvom-ia-k-u-kolomyi-vriatuvaly-sokil-ta-rozbudovuiut-filarmoniiu/> Дата публікації: 28.12.2022 (дата звернення: 04.09.2023).
3. Робоча програма проектної практики для студентів факультету архітектури спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» / уклад. М. Яковлев, А. Давидов. Київ, 2022.
4. Бродський Ю. Робоча програма практики ОК 14 «Виробнича практика». Державний університет «Житомирська Політехніка» Житомир, 2023-2024. https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/297713/mod_resource/content/1/OK%2014.%20Виробнича%20практика.pdf (дата звернення: 03.09.2023).
5. Мельник Л., Васильчук М., Савчук М. Архітектура Коломиї. Енциклопедія Коломийщини. Коломия : Вік, 1998. Зшиток 1: літера А. С. 96.
6. Закон України «Про охорону культурної спадщини»: редакція від 15.06.2023. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 03.09.2023).
7. У Коломиї презентували виставку архітектурних рішень : відео // YouTube. Приватне підприємство Телерадіокомпанія НТК. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=o59y5elRzKI> Дата публікації: 1.04.2023 (дата звернення: 04.09.2023).
8. Олійник Г. І. Культурна спадщина Коломиї : звіт про літню проектну практику студ. 3-го та 5-го курсів фак. архітектури НАОМА. *Архів Олійник Г. І.* Київ, 2023. 30 арк. Рукопис.

References

1. Kocherzhuk, M. (2023, Berezen 19). Chorne zoloto i kolomyiska lokalka: yak popid ratusheiu snovyhaly potiahy [Black gold and Kolomyia locality: how trains were dreaming under the town hall]. *Kolomyia "Informator"*. <https://kl.informator.ua/2023/03/19/chorne-zoloto-i-kolomyjska-lokalka-yak-popid-ratusheiu-snovyghaly-potyagy/> [in Ukrainian].
2. Heletiuk, O. (2022, Hruden 28). Prostir, okutanyi mystetstvom: yak u Kolomyi vriatuvaly "Sokil" ta rozbudovuiut filarmoniiu [A space enveloped in art: how the Falcon was saved in Kolomyia and the Philharmonic is being built]. *Kolomyia "Gluzd"*. <https://gluzd.org.ua/articles/prostir-okutanyi-mystetstvom-ia-k-u-kolomyi-vriatuvaly-sokil-ta-rozbudovuiut-filarmoniiu/> [in Ukrainian].
3. Yakovliev, M., & Davydov, A. (Uklad.). (2022). *Robocha prohrama proektnoi praktyky dlia studentiv fakultetu arkhitektury spetsialnosti 191 «Arkhitektura ta mistobuduvannia»* [Work program of design practice for students of the Faculty of Architecture specialty 191 «Architecture and town planning»] [in Ukrainian].
4. Brodskiy, Yu. Working program of practice OK 14 "Production practice". State University "Zhytomyr Polytechnic", Zhytomyr, 2023-2024. https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/297713/mod_resource/content/1/OK%2014.%20Виробнича%20практика.pdf [in Ukrainian].
5. Melnyk, L., Vasylychuk, M., & Savchuk, M. (1998). *Arkhitektura Kolomyi* [Architecture of Kolomyia]. *Entsyklopediya Kolomyyshchyny* [Encyclopedia of Kolomyia region] (Copybook 1, s. 96). Vik [in Ukrainian].
6. Verkhovna Rada Ukrainy. (2023, Cherven 15). *Zakon Ukrainy «Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny»* [The law of Ukraine "On The Protection Of Cultural Heritage"]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> [in Ukrainian].
7. Pryvatne pidpriemstvo Teleradiokompaniia NTK [Private enterprise TV and radio company NTK]. (2023, Kviten 1). *U Kolomyi prezentuvaly vystavku arkhitekturnykh rishen* [An exhibition of architectural solutions was presented in Kolomyia] [Video]. YouTube.
8. Oliinyk, H. I. (2023). *Kulturna spadshchyna Kolomyi : zvit pro litniu proektnu praktyku stud. 3-ho ta 5-ho kursiv fak. arkhitektury NAOMA*. [Cultural heritage of Kolomyia: a report on the summer project practice of the study. 3rd and 5th courses of architecture NAOMA] Kopiiia u vlasnosti Oliinyk H. I.

Подано до редакції 25.09.2023